

KĀPĒC *WELFUR* NESPĒJ PĀRTRAUKT DŽĪVNIEKU CIEŠANAS KAŽOKZĒRU AUDZĒTAVĀS

Jautājumi par *WelFur*
pārbaužu procesu

Profesionāls, uzticams un objektīvs pārbaužu process ir galvenais jebkuras sertifikācijas sistēmas elements. Šajā nodaļā mēs izvirzām jautājumus par *WelFur* Eiropas kažokzvēru audzētavu pārbaužu procesa neatkarību un caurspīdību.

W*elFur* programma ir brīvprātīga shēma, kuru ir iesākusi un finansē *Fur Europe* – Eiropas jumta organizācija, kas apvieno Eiropas kažokzvēru audzētāju asociācijas un pārstāv Eiropas kažokādu nozari. Dānijas uzņēmums *Baltic Control*, kas piedāvā audita, verifikācijas un sertifikācijas pakalpojumus pārtikas un ar pārtiku saistītām piegādes ķēdēm, ir iecelts par neatkarīgu trešās puses novērtēšanas uzņēmumu, kas pārvalda *WelFur* audzētavu pārbaudes dažādās valstīs. 2018. gadā *Fur Europe* pārstāve Mete Like Nīlsena stāstīja Lielbritānijas Vides pārtikas un lauku lietu komitejai:

Viņi [Baltic Control] ir tie, kas dodas veikt pārbaudes audzētavās.

“

Tomēr *Baltic Control* paši neveic pārbaudes visās Eiropas valstīs, bet gan izmanto apakšuzņēmumus. *Baltic Control* ir arī atbildīgi par ziņošanu par jebkādiem nacionālo vai Eiropas Savienības likumu pārkāpumiem, kas ir atklāti pārbaužu laikā. Lai tas būtu paveicams, visiem ziņojumiem un datiem no izvērtētajām kažokzvēru audzētavām nekavējoties jābūt ievadītiem *WelFur* datu bāzē.

Caurspīdība ir jēdziens, ko bieži izmanto, kad tiek apspriesta uzņēmumu sociālā atbildība un nozares sertificēšana. *Fur Free Alliance* ir pētījusi, vai un kur tiek publicēti pārbaužu procesa rezultāti, kurš veic pārbaudes, kādas sekas var būt pārbaudes neizturēšanai, un kāds process ir ieviests nesertificētām un/vai prasībām neatbilstošām audzētavām. Jāatzīmē, ka nav bijis iespējams iegūt informāciju par visiem apakšuzņēmumiem vai praksēm neizturētu pārbaužu gadījumos.

2017. gadā *Fur Europe* vadītāja Mete Like Nīlsena sacīja:

Mums ir bijis svarīgi, lai zinātne, uz ko pamatojas WelFur, un audzētavu pārbaudes ir simtprocentīgi neatkarīgas no pašas kažokzvēru nozares.

“

Nīlsena piebilda: “Sistēmas uzticamība ir ārkārtīgi svarīga, un kažokzvēru audzētāji, kuriem neizdodas saņemt *WelFur* sertifikātu no *Baltic Control* inspekcijas, nedrīkstēs pārdot savas kažokādas starptautiskajos izsoļu namos, tādējādi liekot zvēraudzētājiem ar nepietiekamiem dzīvnieku labturības standartiem izbeigt biznesu.”

2017. gadā *Fur Europe* paziņoja, ka “*Welfur* strādā arī kā vadības rīks, kas var uzlabot dzīvnieku labturības standartus kažokzvēru audzētavās,” pieminot arī, ka tiek veidotas nacionālās *Welfur* konsultatīvās sistēmas, lai “strādātu pie gadījumiem, kad zvēraudzētājiem neizdodas iegūt *Welfur* sertifikātu, lai šie zvēraudzētāji uzlabotu procedūras un paaugstinātu labturības standartus līdz pietiekamam līmenim.” Vēstulē no Nīderlandes kažokzvēru audzētāju asociācijas ir paziņots:

Ja kāda iemesla dēļ pārbaude nebūs izturēta, jums būs vairāk nekā pietiekami daudz atkārtotu iespēju.

“

No literatūras nav skaidrs, cik reižu audzētavā tiks pieļauta pārbaudes neizturēšana, tai vēl aizvien tiekot apsvērtai *Welfur* sertifikācijas saņemšanai.

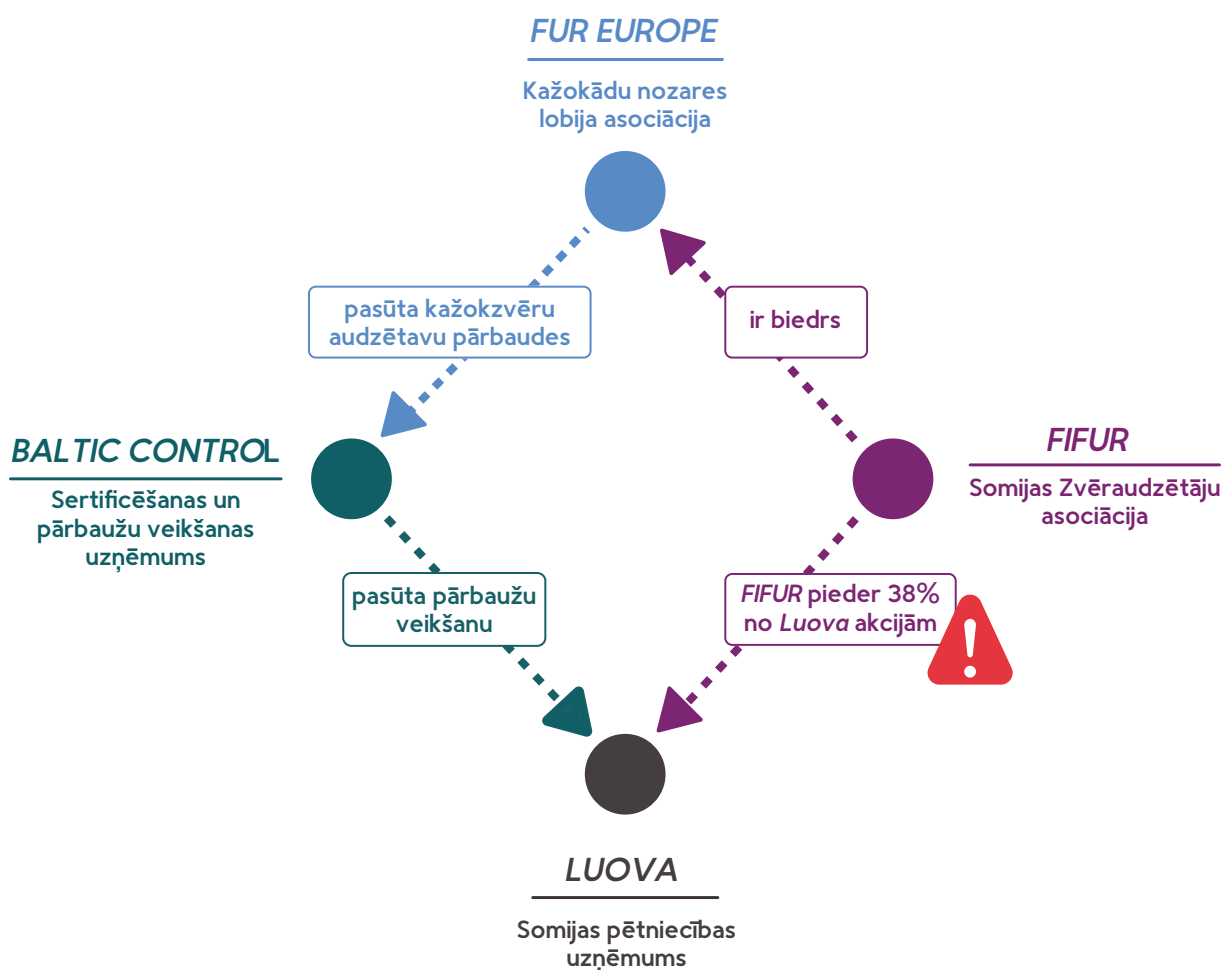
Welfur ieviešana **Eiropas mērogā** sākās 2017. gada janvārī, un tās mērķis bija “sertificēt visas 4000 Eiropas ūdeļu un lapsu audzētavas trīs gadu laikā”. 2019. gada decembrī *Fur Europe* paziņoja, ka “periodā no 2017. līdz 2019. gadam ir izvērtētas 2918 lapsu un ūdeļu audzētavas 22 Eiropas valstīs, tādējādi noslēdzot ieviešanas fāzi.” *Fur Europe* arī paziņoja, ka “divi procenti no kažokzvēru audzētavām neieguva *Welfur* sertifikātu”. Publikācijas veidošanas laikā nav skaidrs, kas notiks ar aptuveni tūkstoš zvēraudzētavām, kuras netika sertificētas. Vai tās vēl aizvien varēs tirgot savas kažokādas Eiropas kažokādu izsoļu namos un kas notiks ar kažokādām, ko tās ir saražojušas?

Somijā un Dānijā ir visvairāk kažokzvēru audzētavu Eiropā, kā arī tajās atrodas divi vadošie Eiropas kažokādu izsoļu nami (*Saga Furs* Somijā un *Kopenhagen Furs* Dānijā). Kad tika izstrādāti *Welfur* standarti, profesors no Somijas koordinēja projektu, lai izveidotu protokolu lapsām, un Dānijas vecākais zinātnieks vadīja ūdeļu protokola projektu. Saskaņā ar kažokādu nozares datiem, 2019. gadā lielākā daļa fermu gan Dānijā, gan Somijā jau bija pārbaudītas vismaz divas reizes. Lai iegūtu *Welfur* sertifikātu, zvēraudzētavai ir jābūt pārbaudītai vismaz trīs reizes pirmajā gadā un tad jāveic ikgadēja pārbaude.

SOMIJAS GADĪJUMS

Somijā ir aptuveni 1000 kažokzvēru audzētavu, kurās katru gadu audzē apmēram 4 miljonus kažokzvēru. Šajā valstī saražo visvairāk lapsu un jenotsuņu kažokādu Eiropā. Vienīgi Ķīna gadā saražo vairāk kažokādu no šiem dzīvniekiem. Zvēraudzētāju asociācija *FIFUR* lepojas, ka gandrīz 100 procenti Somijas audzētavu ir šīs organizācijas biedri. Tā arī lielā mērā balstās uz apgalvojumiem par ilgtspējību, izsekojamību un pārredzamību: “*FIFUR* misija ir atbalstīt zvēraudzētāju, dzīvnieku un vides labklājību, tādējādi sargājot kažokzvēru audzēšanas nākotni,” ir norādīts ilgtspējības bukletā.

Somija ir arī kažokzvēru audzētavu sertifikācijas sistēmu ***pioniere***, kuras sertifikāciju vēsture sākās 2005. gadā, un *Welfur* programma ir jaunākā no šīm kažokzvēru audzētavu sertifikācijām Somijā.

Ilustrācija nr. 3: Finanšu saites starp kažokādu nozari un pārbaužu uzņēmumiem.

Tāpēc Somija ir labs gadījuma izpētes piemērs, ko izskatīt, lai mēģinātu gūt ieskatu *WelFur* shēmā. Cik labi *WelFur* protokols darbojas valstī ar organizētu nozari, kas apgalvo, ka ir ētiska un caurspīdīga?

Ir minēts, ka *Baltic Control* ir “atbildīga par līgumu slēgšanu ar individuālajiem lauksaimniekiem, izvērtētāju apmācību saņemšanas un eksaminēšanas nodrošināšanu, kā arī pašu izvērtējumu veikšanu saskaņā ar *WelFur* programmas vadlīnijām”.

Bukletā nav minēts, ka *Baltic Control* izmanto apakšuzņēmumus, lai veiktu šos izvērtējumus, piemēram Somijā.

LUOVA

Fur Europe bukletā par *WelFur* norāda, ka sertifikāts ir balstīts uz “trešo pušu izvērtējumiem, ko veic neatkarīga globālā sertifikācijas institūcija *Baltic Control*”.

Somijas pētniecības iestāde *Luova* savā mājaslapā norāda, ka tā “koncentrējas uz pētniecību, produktu izstrādi un praktisko apmācību pakalpojumiem.

Kopš 2017. gada *Luova* darbojas arī kā *Baltic Control* apakšuzņēmums, kas veic *WelFur* pārbaudes Somijā.” *Luova* savā mājaslapā uzskaita izvērtētāju grupu.

Kas ir interesanti par *Luova*, 38 procenti tās akciju pieder Somijas Zvēraudzētāju asociācijai. Kā apakšuzņēmums, *Luova* rūpējas par *Baltic Control* pienākumiem, taču, atšķirībā no *Baltic Control*, *Luova* ir tiešas saistības ar kažokādu nozari. Šis izskatās pēc hrestomātiska piemēra par interešu konfliktu.

2019. gada bukletā par ilgtspējību Zvēraudzētāju asociācija (*FIFUR*) norāda, ka *WelFur* pārbaudes veic *Luova*, kas darbojas kā apakšuzņēmums starptautiskam pārbažu uzņēmumam *Baltic Control*:

FIFUR pieder 38% Luova akciju. FIFUR īpašumtiesības neietekmē pārbažu darbību objektivitāti.

“

Nav tālāku paskaidrojumu, kāpēc īpašumtiesības neietekmē pārbažu objektivitāti. Tā kā *Luova* min, ka viņi ir bijuši atbildīgi par pārbažu veikšanu kopš 2017. gada, izskatās, ka lielākā daļa Somijas zvēraudzētavu ir gājušas cauri *WelFur* pārbaudēm, kuras ir veikuši izvērtētāji, kas daļēji pieder kažokādu nozarei.

Vēl interesantāks ir darba sludinājums izvērtētājiem, kurā tiek novērtēta interese un/vai pieredze kažokzvēru audzētavā, taču nav minēta vajadzība pēc zinātnisko

prasmju bāzes, lai aizpildītu izvērtēšanas protokolu un sarežģītu punktu skaitīšanas sistēmu. Darba sludinājumā, kas publicēts 2017. gadā Somijas *WelFur* auditu pašā sākumā, zem kvalifikācijām tika norādīts: “Kā izvērtētājam Tev ir jāizrāda interese par kažokādu nozari. Ja esi strādājis kažokzvēru audzētavā, tā tiks uzskatīta par priekšrocību. Tev vajadzētu būt autovadītāja apliecībai un pieejamai automašīnai. Somu un angļu valodas zināšanas tiek uzskatītas par priekšrocību. Izvērtētāji tiek apmācīti jaunajā darbā aprīļa beigās.”

Turklāt šajā darba sludinājumā netiek minēts princips, kurš ir nepārprotami norādīts *WelFur* publicētā instrukcāžā:

WelFur izvērtētāji nevar būt saistīti ar zvēraudzētavu. Ja viņi kādreiz ir strādājuši zvēraudzētavā, viņiem ir jāievēro 2 gadu periods pēc darba izbeigšanas, lai būtu atbilstoši kļūšanai par WelFur izvērtētājiem.

Ilustrācija nr. 4: Pētniecības uzņēmuma Luova buklets (2020)

Assessorer

Finska assessorer

– området Kaustinen/Veteli/Halsua/

Etelä-Pohjanmaa /

är hemma från och gift med en farmare. Hon har tidigare jobberfarenhet från skogsvårdsföreningar och Hankkija (lantbrukshandel). På sidan om jobbet hjälper hon till på farmen, motionerar tillsammans med hunden i skogen och spenderar gärna

Luova bukletā tiek iepazīstināts ar izvērtētājiem: Par vienu izvērtētāju ir minēts, ka viņa ir “precējusies ar zvēraudzētāju” un ir teikts, ka viņa “palīdz zvēraudzētavā ar savu darbu”. Viņa ir norādīta kā kažokzvēru audzētavas valdes locekļa vietniece.

Otrā izvērtētāja ir iepazīstināta caur viņas saikni ar nozari: “Viņas saistība ar nozari ir tāda, ka viņa ir radiniece zvēraudzētājiem”.

Trešā izvērtētāja ir iepazīstināta caur faktu, ka viņa “ir pazinusi lielāko daļu zvēraudzētāju jau iepriekš” un ka “viņa nozarē ir strādājusi daudzus gadus”. Un par ceturto izvērtētāju ir minēts, ka viņam kādreiz ir piederējusi kažokzvēru audzētava.

Fur Europe vadītāja Mete Like Nilsena (2019. gada decembī):

Programmas neatkarība mums ir bijusi ļoti svarīga no paša sākuma, jo kā ražotājs tu nespēj sevi novērtēt uzticami. Es domāju, ka neatkarīgie novērtējumi ir īpaši svarīgi, kad tiek attiecināti uz dzīvniekiem, ņemot vērā, ka visas debates par dzīvniekiem ātri kļūst ļoti asas un emocionālas.

“

SECINĀJUMI

Saistības, kas minētas augstāk, parāda, ka vairāki no *Welfur* izvērtētājiem šķiet tieši vai netieši saistīti ar kažokādu nozari. Šķiet, ka Luova publicētajā bukletā, kurā tiek iepazīstināts ar izvērtētājiem, faktiski lepojas par ciešajām saitēm ar industriju.

Lai gan *Fur Europe* norāda, ka novērtējumus veicot neatkarīgi trešās puses izvērtētāji, daudzi izvērtētāji Somijā, kā arī uzņēmums, kas viņus pieņem darbā, ir sasaistīti ar nozari, kuru viņi uzrauga.

Publikācijas veidošanas brīdī nav vispārīgas, publiski pieejamas informācijas par apakšuzņēmēju izmantošanu vai par viņu apmācīšanu, kā arī nav iespējams uzzināt, kuras zvēraudzētavas ir vai nav saņēmušas pilnu sertifikācijas statusu. Tādējādi nav iespējams neatkarīgi pārlūkot, kādas audzētavas ir tiesīgas saņemt sertifikātu vai salīdzināt zvēraudzētavu, kura nav saņēmusi sertifikātu, ar tādu, kura to ir saņēmusi. Par pārbaudēm zvēraudzētavas tiek informētas iepriekš un šķiet, ka ne visi izvērtētāji ir strikti neatkarīgi no kažokādu nozares.

Tulkojums no angļu valodas: Dzīvnieku brīvība

Avots: Certified Cruel: Why WelFur Fails to Stop the Suffering of Animals on Fur Farms (Fur Free Alliance, 2020)